

Relief in Crusade's Conflicts

Amir Mahdi Taleb ¹, Seyed Mohsen Nezamuddin ^{2*}

¹ Faculty member of the Deputy Head of Education of the Central Headquarters of the Ministry of Health and Medical Education, Tehran, Iran

² Deputy Minister of Culture and Arts, Institute of Combat Health, Holy Defense and Resistance, Tehran, Iran

Received: 18 August 2018 Accepted: 19 September 2018

Abstract

Famous Crusade's conflicts, flames in the eleventh century, due to the Muslim-Christian differences over Possession of the Beit-al-moghaddas (Jerusalem), and continues to the fourteenth century, when it reflowed with the victory of the Muslims. The root for these wars, included the religious discrepancies, tempting motives of eastern world, celebrity, majestic and economic prosperity and tourism of the major cities of the Orient. Historically, these devastating wars occurred, when the Muslim world suffered from internal disputes and the plurality of power centers. In the same time, the Christian world, was involved by the disparity of the Latin Church with the Orthodox Church, and the deep divisions and insecurity.

From the relief point of view, these distressing wars were the scene of killing of a large number of Muslims and Christians, and injuries and disabilities of numerous others, too. Trauma management and other relief aspects of the wounded and the humanitarian services to the affected parties, as well as people of war zones have been discussed in this survey.

Keywords: Crusade Conflicts, Relief, History, History of Medicine, Beit-Al-Moghaddas (Jerusalem), Islam, Christianity, Civilization Centers, Middle Ages.

* **Corresponding Author:** Seyed Mohsen Nezamuddin

Address: Institute of Combat Health, Holy Defense and Resistance, Tehran, Iran.

Tel: -

E-mail: yaghout6@gmail.com

امدادرسانی در جنگ‌های صلیبی

امیر مهدی طالب^۱، سید محسن نظام‌الدین^{۲*}

^۱ عضو هیأت علمی معاونت آموزشی ستاد مرکزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تهران، ایران
^۲ معاونت فرهنگی، هنری موسسه بهداری رزمی دفاع مقدس و مقاومت، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۵/۲۷ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۰۶/۲۸

چکیده

جنگ‌های مشهور به صلیبی به علت اختلاف بین مسلمانان و مسیحیان بر سر تصرف اورشلیم (بیت المقدس)، در قرن یازدهم میلادی شعله‌ور و در قرن چهاردهم با پیروزی مسلمانان فرو نشست. بهانه زمینه‌ساز این جنگ‌ها، اختلافات، صبغه و سابقه دینی و انگیزه‌های وسوسه‌کننده دنیوی، آوازه، شکوه و رونق اقتصادی و گردشگری شهرهای مهم مشرق زمین بوده است. از نظر تاریخی نیز، این جنگ‌های خونین در شرایطی درگرفت که دنیای اسلام دچار اختلافات درونی و تعدد مراکز قدرت و دنیای مسیحیت نیز دچار اختلاف کلیسای لاتین با کلیسای ارتدوکس و تفرقه و تزلزل عمیق بودند. در بعد امدادرسانی، این جنگ‌های ویرانگر، صحنه هلاکت جمع بسیار زیادی از مسلمانان و مسیحیان و جراحت و معلولیت جمع بیشمار دیگری بود. در این نوشته به استناد بعضی از منابع تاریخی موجود، جنبه‌های امداد و درمان مجروحین و سایر ابعاد امدادرسانی و خدمات انسان‌دوستانه به طرف‌های درگیر و مردم مناطق جنگی، مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: جنگ صلیبی، امدادرسانی، تاریخ طب، بیت المقدس، اسلام، مسیحیت، مراکز تمدنی، قرون وسطی.

* نویسنده مسئول: سید محسن نظام‌الدین

آدرس: موسسه بهداری رزمی دفاع مقدس و مقاومت، تهران، ایران

ایمیل: yaghout6@gmail.com

تلفن: -

مقدمه

جنگ‌های صلیبی پیام‌ها و درس‌های عبرت فراوانی برای مسلمانان در بردارد. در تحلیل تاریخی، تضعیف ارکان وحدت و تشتت جوامع اسلامی، زمینه‌ساز طمع‌ورزی و سلطه‌طلبی غربیان و حمله به سرزمین‌های اسلامی شد. به دنبال جنگ‌های صلیبی، تضعیف حکومت‌های ممالک اسلامی، به نوبه خود، موجبات هجوم و سلطه مغول بر بخش‌هایی از جهان اسلام را فراهم و علاوه بر آسیب‌های مادی و از دست رفتن ذخایر فرهنگی، دنیای اسلام از شمار کثیری از دانشمندان و متفکران اسلامی نیز محروم شد. مراکز فرهنگ و تمدن از شرق به غرب منتقل گردید و دوران طولانی عقب‌ماندگی بسیاری از ممالک اسلامی آغاز شد. بزرگ‌ترین درس از جنگ‌های صلیبی این است که عظمت و مجد جهان اسلام جز در پرتو وحدت مسلمانان تحقق نخواهد پذیرفت (۱). در منابع تاریخی اطلاعات محدودی درباره امدادسانی در جنگ‌های صلیبی موجود است.

به هر حال در منابع تاریخ طب این اطلاعات بیشتر به چشم می‌خورد (۲).

روش‌ها

این مطالعه به صورت کتابخانه‌ای انجام شد. اطلاعات مورد نیاز در منابع نظامی، باستان‌شناسی، مستندات قانونی مربوط به قرون وسطی، مستندات تاریخی، تفویم‌های قدیمی، مقالات و مآخذ علمی و در نهایت کتب تاریخ علوم پزشکی و جراحی، قابل دستیابی است. برای این منظور منتخبی از مستندات تاریخ طب و تاریخ جراحی جهت انجام مطالعه حاضر مورد استفاده قرار گرفت.

نتایج

وجه تسمیه جنگ‌های صلیبی

تعبیر "جنگ صلیبی" معادل واژه انگلیسی Crusade است که از ریشه اسپانیایی Cruzada (دارای نشان صلیب) برگرفته شده است. مسیحیان شرکت‌کننده در این جنگ به دستور پاپ اوربانوس دوم (دوره پاپی ۱۰۹۹-۱۰۸۸ میلادی)، منادی این جنگ‌ها، بر روی شانه راست لباس یا زره خود، نشان صلیب می‌دوختند (۳). مورخان غربی معاصر نخستین جنگ صلیبی، اغلب از واژه‌هایی چون «سفر حج»، «حمله»، «سفر به سرزمین مقدس»، «جنگ مقدس»، «حمله صلیب»، «حمله عمومی»، «طرح عیسی مسیح»، استفاده کرده‌اند (۴). مورخان معاصر اسلامی نیز، در حالی که مورخان مسلمان معاصر جنگ‌های صلیبی مثل ابن قلانسی، عمادالدین کاتب، ابن اثیر، ابن عدیم، ابن شداد و ابن واصل، هیچ‌گاه از کلماتی چون صلیبی‌ها و جنگ صلیبی استفاده نکرده و کلمه «فرنج یا فرنجه (فرنگان / فرنگیان)» را به کار برده‌اند، زیرا فرانسوی‌ها بیشترین سهم را در برانگیختن این جنگ‌ها داشتند.

علت وقوع

این جنگ‌های طولانی، به دعوت مقامات کلیسای کاتولیک رومی و همراهی و حمایت امپراتور روم شرقی، با هدف آزادسازی بیت المقدس (اورشلیم)، زادگاه حضرت مسیح علیه السلام و دیگر نشانه‌های مسیحیت در فلسطین، از دست مسلمانان و ایجاد دولت مسیحی (صلیبی) در نقاط مختلف فلسطین، و مجموعاً هشت بار، صورت گرفت (۳). اهداف اقتصادی و اجتماعی متقابل و طمع اروپاییان برای دستیابی به ثروت‌های عظیم مشرق زمین، از انگیزه‌های اصلی این جنگ‌های ویران‌گر بوده است.

تاریخ

مجموعه لشکرکشی‌های اروپای غربی به رهبری پاپ و کلیسای کاتولیک، به سرزمین‌های اسلامی در فاصله ۱۰۹۶ تا ۱۲۹۱ میلادی، مقارن با ۴۸۸ تا ۶۹۰ هجری قمری صورت گرفته است (۵).

امدادسانی و مداوای مجروحین در جنگ‌های صلیبی

خانم زیگزید هونکه در تحقیق خود مطالب مبسوطی در باب امداد و درمان مجروحان و سایر بیماران در قرون وسطی مطرح نموده است. وی درباره چگونگی درمان مجروحین در این دوره چنین می‌نویسد: "فرانکی‌ها وقتی زخمی‌های جنگی خود را با زخم‌های شدید به بیمارستان می‌آوردند، ابتدا می‌بایست به گناهان‌شان اعتراف کنند، و بعد نانی بخورند که آن را "بدن عیسی" می‌نامیدند، و بعد از این جایی به آنان داده می‌شد و کمک‌هایی در موردشان انجام می‌شد" (۶). بعضی از وجوه طب و درمان و به عبارتی امدادسانی در دوره جنگ‌های صلیبی، قبل و بعد از آن، به شرح زیر است:

- حضور ۸۰۰ ساله مسلمانان در اندلس (۹۲ تا ۸۹۷ هجری) موجبات آشنائی اروپاییان با شیوه طبابت پزشکان مسلمان را فراهم ساخته بود.
- کتب پزشکی مسلمانان توسط مترجمینی نظیر قسطنطین (کنستانتین) آفریقایی و جرارد کرمونایی از اسپانیا به زبان لاتین ترجمه و بر طب اروپاییان تأثیر عمیق گذاشته بود. فرج ابن سلیم نخستین بار در سال ۱۲۷۹ میلادی کتاب الحاوی رازی را به لاتین ترجمه نمود. این ترجمه تا سال ۱۵۴۲ میلادی ۵ بار در اروپای آن زمان تجدید چاپ شد (۷).
- در قرون وسطی اطلاعات پزشکی مردم مغرب زمین بسیار محدود و اغلب آمیخته با خرافات بوده است.
- آمیختگی طبابت پزشکان اروپایی با خرافات و عقاید باطل دینی.
- فراهم شدن زمینه ارتباط مسیحیان با مسلمانان در جریان جنگ (۶).

فرهنگی و دانش و تجربه پزشکی عمیقی برخوردار بودند و مجموعه تجارب قبلی را در درمان مجروحین خود، و حتی بیماران جبهه دشمن، به کار می‌گرفتند.^۹ برخی مسیحیان با پزشکان برجسته‌ای در ارتباط قرار گرفتند. در دوران جنگ‌های صلیبی بسیاری از مسیحیان به خاورمیانه سفر کردند و پزشکی علمی را یاد گرفتند. در قرن دوازدهم میلادی کتب و اسناد متعددی در زمینه پزشکی از عربی ترجمه شدند. دانشمندان مسلمان اکثر متون یونانی و رومی را ترجمه کرده بودند^۹ (۹). مورخان بر این باور هستند که دوره رکود طولانی در پزشکی یک استثناء داشت و آن هم جراحی بود. در جنگ‌های مختلف صلیبی، ۱۵ تا ۲۰ هزار رزمنده شرکت می‌کردند که جمع قابل توجهی از آنان مجروح می‌شدند یا جان خود را از دست می‌دادند (۱۱-۱۲).

شکل-۱. مینیاتور معروف آتش سنت آنتونی

ساخت بیمارستان‌ها در قرون وسطی در اروپا

"بیمارستان در قرون وسطی شبیه مهمان سرا یا خانه‌هایی برای افراد سال خورده و نیازمند بود. علاوه بر بیماران، فقرا، نابینایان، زائران، مسافران، یتیمان، بیماران روانی و اشخاص درمانده دیگر در آنجا نگهداری می‌شدند. هتل «دیو» که در سال ۵۴۲ میلادی توسط چیلدبرت اول شاه فرانک‌ها بنا نهاده شد. قدیمی‌ترین بیمارستان فرانسه است. قدیمی‌ترین بیمارستان در انگلیس توسط ساکسون‌ها در سال ۹۳۷ میلادی بنا شد. در طی جنگ‌های صلیبی در قرن دوازدهم ساختن بیمارستان‌ها اولویت بیشتری یافت. در قرن سیزدهم تعداد کثیری بیمارستان به خصوص در ایتالیا بنا نهاده شد. بیشتر از دوازده بیمارستان به تنهایی در میلان ساخته شدند. تا انتهای قرن چهاردهم فلورانس بیشتر از ۳۰ بیمارستان داشت که برخی از آنها از لحاظ معماری جزء آثار هنری محسوب می‌شدند. شیوع طاعون در قرن چهاردهم حتی ساخت بیمارستان‌های بیشتری را باعث شد.^۹"

تضاد منافع: در این مطالعه تضاد منافع وجود ندارد.

• جراحی در قرون وسطی در انحصار آرایش‌گرانی قرار داشت که تعلیمی در مورد جراحی آموخته و در میدان‌های جنگ مهارت‌های مفیدی برای کمک به مجروحین به‌دست می‌آوردند.

جنگ‌های صلیبی در دوران تاریکی اتفاق افتاد که علم پزشکی در اروپا از رکود وحشتناک و طولانی رنج می‌برد. مورد استثناء جراحی بود که به علت نیازهای درمانی مجروحین بی‌شمار در میادین جنگ، با پیشرفت‌هایی همراه شده بود.

مقابله اخلاق پزشکی با شرارت در جنگ‌های صلیبی

روحانیون مسیحی به مردم خود می‌گفتند هرکس به این فکر بیفتد که پیش پزشک مسلمان یا کلیمی برود تکفیر خواهد شد، چون در این هنگام سلامت روحش مستقیماً در خطر است. برخی طبیبان مسلمان با اعتقاد به این اصل که "طیب باید حتی دشمنانش را با همان روح دلدادگی مداوا کند که دوستانش را"، حاضر به معالجه بیماران مسیحی بودند (۶). نوع دیدگاه به انجام وظایف حرفه‌ای در رفتارها تجلی می‌نمود. در بعضی مواقع طبیبان مسلمان در حال معالجه بیماران مسیحی با ممانعت طبیبان مسیحی مواجه می‌شدند. خانم زیگزید هونکه در تحقیق خود یکی از این موارد را با عنوان برخورد پزشکی مسلمان به نام ثابت با دو بیمار مسیحی، به تفصیل نقل نموده است (۸).

بحث

"در قرون وسطی، پزشکان اروپایی علاوه بر روش‌های یونانی، رومی و اسلامی، از وردخوانی و شیوه‌های خرافی برای درمان بیماران خود استفاده می‌کردند. کلیسا اصرار می‌ورزید که سنت‌های جادویی با دعاها و مراسم مذهبی مسیحی جایگزین شوند. تحقیق، پیشرفت و مشاهده جای خود را به نظام‌های مستبدی دادند که تفکر علمی را تضعیف می‌کردند. هیچ بودجه‌ای برای سیستم‌های بهداشت عمومی وجود نداشت. قلمروها اکثر اوقات در حال جنگ با یکدیگر بودند. کلیسای مستبد مردم را مجبور به پذیرش کورکورانه مطالب می‌کرد. این شرایط منجر به این شد که اکثر مردم فکر می‌کردند بیماری‌ها تنبیه خدایان هستند و در نتیجه هیچ امیدی به یافتن درمان برای آن‌ها نمی‌دیدند. مردم فکر می‌کردند ندامت و پشیمانی از گناهان‌شان آنان را نجات می‌دهد"^۹ (۹). هنوز مینیاتورهای تاریخی این‌گونه باورهای خرافی که موضوع آن مردمانی معلول با دست و پای قطع شده و به "آتش (خشم) سنت آنتونی" معروف است، حتی در موزه‌های گیاه‌شناسی معروف دنیا در معرض بازدید عموم قرار دارد (شکل-۱). باور به این گونه اعتقادات، شرایط درمان مجروحین جنگی جبهه صلیبیان را به شدت تحت تأثیر قرار داده بود و مجروحین مبتلا به جراحات عمیق هیچ امیدی به نجات توسط امدادگران و طبیبان خرافی و بی تجربه، نداشتند (۱۰). در جبهه مقابل مسلمانان از پیشینه تاریخی و

1. Ransiman S, Kashif M, Translator. History of the Crusades-Volume One, fifth edition. Tehran: Scientific and cultural publishing company; 2005. [Persian]
2. BG (RET), Lim Meng Kin: Military Medicine through The Ages. SAF Medical Corps Monograph, <https://www.min>
3. Crusades: Wikisource, Theological Encyclopedia. www.wikifeqh.ir
4. Qasim Abdo Qasim, What is the Crusades Wars Ideology Ideology Motives Results 9 p. 917, Results, Kuwait 1990.
5. Riley-Smith J, editor. The Oxford history of the Crusades. New York: Oxford University Press; 1999.
6. Taj al-Dini J. Islamic medicine and its effect on medical science. Medicine and Cultivation. 2002; 46: 55-59. [Persian]
7. Browne EG, Rajab Nia M, Translator. History of Islamic Medicine, First Edition P. 105. Tehran: Scientific and cultural publishing company; 1985.
8. Hunke Z, Rohbani M, Translator. Islamic culture in Europe, Volume 2, Edition 1, pp. 312-310. Tehran: Islamic Culture Publishing Office; 1983.
9. Mir Bahauddin S Kh (translator): European medicine in the Middle Ages. Sepid newspaper, November 1, 2014. <http://sepidonline.ir>
10. The Herbs Museum of Vancouver, Canada. <http://www.herbmuseum.ca/content/st-anthonys-fire>.
11. Sofya la Rus, Mka Lisa Kies: Military Medicine in the Middle Ages. Updated 17 June 2007, <http://www.sofyalarus.info/Medicine/military>
12. Sokolov: Battlefield Medicine & Surgery Medieval Ages. <https://forum.kingdomcomerpg.com>